2-ŞÖBA · ÇORVAÇILIK VA HAYVONLAR MAHSULDORLIGI

УДК 636.2.084:636.22/.28

МОМБЕЛЯРД ВА ГОЛШТИН ЗОТЛИ СИГИРЛАРНИ РАЦИОНАЛ ОЗИҚЛАНТИРИШНИ ИЛМИЙ АСОСЛАШ

Турсинбаева Ирода Шукруллаа кизи

Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети Нукус филиали магистранти

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311091

NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus

SAHIFALAR
450–453

NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Турсинбаева И.Ш. Момбелярд ва Голштин зотли сигирларни рационал озиқлантиришни илмий асослаш // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 450–453. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311091

АННОТАЦИЯ Мақолада Момбелярд ва Голштин зотли сигирларни рационал озиқлантиришнинг илмий асослари ёритилган. Ушбу зотларнинг биологик хусусиятлари, сут маҳсулдорлиги ва озуқа моддаларига бўлган эҳтиёжлари таҳлил қилинган. Рацион таркибида энергия, протеин, минерал моддалар ва витаминларнинг аҳамияти баҳоланган. Шунингдек, рационларни мувозанатлаштириш орқали сут маҳсулдорлигини ошириш ҳамда иқтисодий самарадорликни яхшилаш имкониятлари кўриб чиқилган.

КАЛИТ СЎЗЛАР Голштин, Момбелярд, сут маҳсулдорлиги, рационал озиқлантириш, протеин, энергия, минерал моддалар, озуқа бирлиги.

НАУЧНОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЦИОНАЛЬНОГО КОРМЛЕНИЯ КОРОВ ПОРОД МОНБЕЛЬЯРД И ГОЛШТИН

АННОТАЦИЯ В статье рассмотрены научные основы рационального кормления коров пород Монбельярд и Голштин. Проанализированы биологические особенности пород, молочная продуктивность и потребность животных в питательных веществах. Определена роль энергии, протеина, минеральных веществ и витаминов в составе рационов. Также представлены возможности повышения молочной продуктивности и экономической эффективности за счет сбалансированного кормления.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА Голштинская порода, Монбельярд, молочная продуктивность, рациональное кормление, протеин, энергия, минеральные вещества.

SCIENTIFIC BASIS OF RATIONAL FEEDING OF MONTBELIARDE AND HOLSTEIN DAIRY COWS

ABSTRACT The article discusses the scientific basis of rational feeding of Montbeliarde and Holstein dairy cows. Biological characteristics, milk productivity, and nutrient requirements of these breeds were analyzed. The importance of energy, protein, minerals, and vitamins in feed rations was evaluated. Opportunities for increasing milk production and improving economic efficiency through balanced feeding were also considered.

KEYWORDS Holstein, Montbeliarde, dairy cows, rational feeding, protein, energy, minerals, milk productivity.

Кириш. Чорвачилик тармоғини жадал ривожлантириш, аҳолини сифатли озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш ва мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлашда сутчилик қорамолчилиги муҳим ўрин тутади. Юқори маҳсулдор қорамоллардан самарали фойдаланишда уларнинг генетик имкониятларини тўлиқ намоён қилиш асосий вазифалардан ҳисобланади.

Бу борада Голштин ва Мамбелярд зотли сигирлар юқори маҳсулдорлик кўрсаткичлари билан алоҳида аҳамият касб этади. Мазкур зотларнинг генетик потенциалидан самарали фойдаланиш кўп жиҳатдан уларни илмий асосланган рационлар билан озиқлантиришга боғлиқ.

Тадқиқотнинг мақсади. Момбелярд ва Голштин зотли сигирларнинг озуқа моддаларига бўлган эҳтиёжларини баҳолаш ҳамда уларни рационал озиқлантиришнинг маҳсулдорликка таъсирини аниқлаш.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ

Тадқиқотларда сутчилик йўналишидаги Голштин ва Момбелярд сигирларидан фойдаланилди. Қуйидаги кўрсаткичлар ўрганилди:

- тирик вазн;
- сут маҳсулдорлиги;
- сут таркиби;
- қуруқ модда истеъмоли;
- энергия таъминоти;
- протеин таъминоти;
- минерал моддалар билан таъминланганлик.

Олинган маълумотлар биометрик таҳлил усуллари ёрдамида қайта ишланди.

НАТИЖАЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ

Жадвал 1. Голштин ва Момбелярд сигирларининг асосий маҳсулдорлик кўрсаткичлари

Кўрсаткич	Голштин	Момбелярд
Тирик вазни, кг	650–750	600–700
Сут маҳсулдорлиги, кг/йил	8000–12000	7000–9000
Сут ёғи, %	3,6–4,0	3,9–4,3
Сут оқсили, %	3,1–3,3	3,3–3,6
Яшовчанлик даражаси	Ўртача	Юқори

Жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, Голштин сигирлари юқори сут маҳсулдорлигига эга бўлса, Момбелярд сигирлари сут таркибидаги ёғ ва оқсил миқдорининг юқорилиги билан ажралиб туради.

Жадвал 2. Голштин сигирлари учун тавсия этиладиган кунлик рацион

Озуқа тури	Миқдори, кг
Беда пичани	6
Сенаж	10

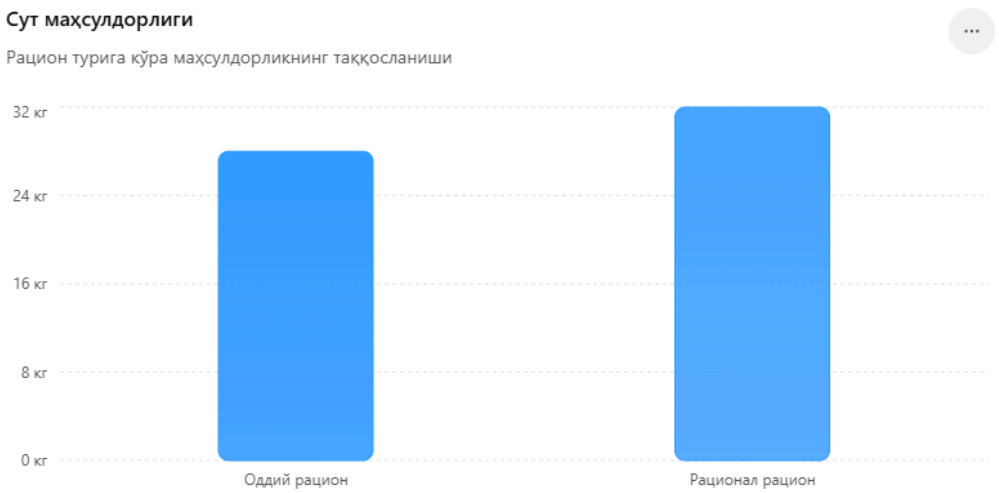
Маккажўхори силоси	20
Концентрат	8
Шрот	2
Минерал қўшимча	0,15

Жадвал 3. Момбелярд сигирлари учун тавсия этиладиган кунлик рацион

Озуқа тури	**Миқдори, кг**
Беда пичани	7
Сенаж	8
Маккажўхори силоси	18
Концентрат	6
Шрот	1,5
Минерал қўшимча	0,12

Жадвал 4. Сигирларнинг асосий озуқа моддаларига бўлган эҳтиёжи

Кўрсаткич	**Голштин**	**Момбелярд**
Қуруқ модда, кг	24–26	22–24
Алмашинув энергияси, МЖ	250–280	220–260
Хом протеин, %	17–18	16–17
Кальций, г	120–150	110–140
Фосфор, г	80–100	75–95

Расм 1. Рационал озиқлантириш таъсирида сут маҳсулдорлигининг ўзгариши

Сут маҳсулдорлиги
Рацион турига кўра маҳсулдорликнинг таққосланиши
0 кг 8 кг 16 кг 24 кг 32 кг Оддий рацион Рационал рацион

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311091

Расмдан кўриниб турибдики, мувозанатлаштирилган рацион қўлланилганда сут маҳсулдорлиги ўртача 14–15 фоизга ошган.

Жадвал 5. Рационал озиқлантиришнинг иқтисодий самарадорлиги

Кўрсаткич	Оддий рацион	Рационал рацион
Сут маҳсулдорлиги, кг/кун	28	32
1 кг сут учун озуқа бирлиги	0,95	0,82
Рентабеллик, %	18	28

Таҳлиллар шуни кўрсатдики, рационларни илмий асосда мувозанатлаштириш натижасида ҳар бир килограмм сут учун сарфланадиган озуқа бирлиги камайиб, ферма рентабеллиги 10 фоизгача ошиши мумкин.

Муҳокама. Тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, юқори маҳсулдор Голштин сигирларида энергия таъминоти муҳим аҳамиятга эга бўлиб, концентрат озуқалар улушининг меъёрий даражада бўлиши талаб этилади. Мамбелярд сигирларида эса юқори сифатли толали озуқалар ва протеин манбаларидан фойдаланиш юқори иқтисодий самара беради.

Шунингдек, рационларда кальций, фосфор ва витаминлар миқдорининг меъёр даражасида бўлиши ҳайвонларнинг соғломлиги ҳамда репродуктив хусусиятларини яхшилайди.

Хулоса. Голштин ва Момбелярд сигирларининг юқори маҳсулдорлиги тўғри ташкил қилинган озиқлантириш тизимига боғлиқ.

Рационда энергия ва протеин миқдорини мувозанатлаштириш сут маҳсулдорлигини 10–15 % га оширади.

Минерал ва витамин қўшимчаларидан самарали фойдаланиш ҳайвонлар соғлиғини яхшилайди.

Рационал озиқлантириш озуқа сарфини камайтиради ва иқтисодий самарадорликни оширади.

Қорақалпоғистон шароитида маҳаллий озуқа ресурсларидан фойдаланиш юқори маҳсулдорликка эришиш имконини беради.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. NRC. *Nutrient Requirements of Dairy Cattle*. Washington, 2021.
2. McDonald P., Edwards R.A., Greenhalgh J.F.D. *Animal Nutrition*. London, 2022.
3. Church D.C. *Livestock Feeds and Feeding*. New Jersey, 2021.
4. Халиков А.А. Қорамолларни озиқлантириш. – Тошкент, 2020.
5. Эргашев Э.Э. Сутчилик қорамолчилиги технологияси. – Тошкент, 2021.
6. Шарипов Ш.А. Чорвачилик асослари. – Тошкент, 2022.
7. FAO. *Dairy Feeding Manual*. Rome, 2023.
8. Қурбонов Б.Б. Қорамоллар маҳсулдорлигини ошириш омиллари. – Самарқанд, 2021.
9. Очилов Т.Т. Қорамоллар физиологияси ва озиқлантириш асослари. – Тошкент, 2022.
10. Абдураҳмонов С.А. Замонавий сутчилик технологиялари. – Тошкент, 2023.